

SVEINBJÖRN RAFNSSON

HEIMILD UM HEIÐARVÍGA SÖGU

HÉR á eftir verður prentuð útgefin og lítt þekkt heimild um Heiðarvíga sögu. Í upphafi er rétt að rifja upp alkunnar staðreyndir um varðveislu Heiðarvíga sögu til glöggvunar. Heiðarvíga saga virðist einungis hafa verið til í einu skinnhandriti hér á Íslandi á síðari hluta 17. aldar. Um 1683 flytur Jón Eggertsson handritið út til Svíþjóðar, þar sem hluti af því er enn varðveittur í Konungsbókhöfðu í Stokkhólmi, Perg. 4to, nr. 18. Eftir það virðast engin handrit sögunnar vera til á Íslandi. Um 1691 hefur Árni Magnússon komist á snoðir um Heiðarvígasöguhandritið í Stokkhólmi og virðist hafa fengið lánaðan frumpart af því (2 kver með 12 skinnblöðum) til Kaupmannahafnar 1725. Jón Ólafsson skrifaði þennan part upp veturinn 1727–28. Í bruna Kaupmannahafnar 1728 brann hvort tveggja skinnblöðin og uppskrift Jóns af þeim, og er sá skaði óbætanlegur.¹

Viðbrögð Árna Magnússonar við þessum missi hafa líklega í fyrsta lagi verið að fá Jón Ólafsson til að skrifa upp eftir minni það sem á blöðunum hafði staðið. Þau skrif Jóns eru nú jafnan prentuð með texta þeirra skinnblaða sem eftir eru af sögunni. Rit Jóns Ólafssonar greinir mest frá Víga-Styr og vígi hans.

Í öðru lagi hefur Árni komið orðsendingu til Jóns Halldórssonar í Hítardal með Finni syni hans. Í prómemóríu Finns 1729 biður Árni að Jón láti skrifa upp og senda sér m. a. 'Relationes um Vigastyr, eins og það sem hann mier fyrrum sendt hefur. Þetta er hiá mier uppbrunned og eydelagt, ásamt mörgu öðru, sem eg frá velnefndum prófastenum

¹ Um þetta má vísa almennt til Heiðarvíga sögu, udg. Kr. Kålund, København 1904, Fortale; Heiðarvíga saga, ritdómur eftir Björn M. Ólsen, Skírnir 1905, bls. 186–90; Jón Helgason, Jón Ólafsson frá Grunnavík, Kaupmannahöfn 1926, (Safn Fræðafjelagsins V), bls. 42–4; Björn M. Ólsen, Um Íslendingasögur, Reykjavík 1937–9, (Safn til sögu Íslands VI), bls. 178–215; Sigurður Nordal, Borgfirðinga sögur, Reykjavík 1938, (Íslenzk fornrit III), bls. XCVIII–CXLVII.

fyrnum feinged hefe.² Í svarbréfi Jóns til Árna, 30. september 1729, er að sjá sem Jón sendi þessar 'relationes' ekki að sinni, hann fyrirverður sig fyrir að senda þær, 'relationes um Vyga Styr eru þess ei verdugar, þó eru þær ecke undanteliande og skulu medfylgia.'³ Líklegast er að Jón hafi aldrei sent Árna þær aftur enda dó Árni í janúar 1730.

Í Lbs. 132, 4to III er varðveitt 'Lýtid Supplementum yfer þattenn af Vyga Stír' á tveimur snjáðum blöðum með hendi Jóns Halldórssonar í Hítardal. Þetta ritkorn er að líkindum hið sama og Árni falaði af Jóni 1729. Frásögnin er soðin upp úr Eyrbyggju, Njálu og Grettlu eins og nánar mun gerð grein fyrir hér á eftir, en auk þess er hún heimild um efni Heiðarvíga sögu óháð þessum ritum. Í fyrirsögn er talað um þáttinn af Víga Styr og hlýtur höfundur ritsins þá að hafa haft spurnir af að slíkt rit væri til. Gæti verið að þá vitneskju hafi Jón Halldórsson haft frá Árna Magnússyni þótt allt sé það óvíst. Árni vissi um 'Heiðarvíga og Vigastirs sögur' hjá Svíum þegar 1691.⁴ Sumarið 1707 kom Árni Magnússon í Hítardal til Jóns og má sjá af bréfaskiptum þeirra eftir það að Íslendinga sögur hefur þá borið á góma. Meðal annars kemur þar fram áhugi Árna á staðfræði sagnanna, biður hann Jón t. d. um 'commentarium chorographicum' við Bjarnar sögu Hítadælakappa.⁵

Ritkorn Jóns Halldórssonar er líklega frá fyrstu áratugum átjándu aldar. Það er varðveitt í Lbs. 132, 4to eins og áður segir en handrit þau sem að öðru leyti eru varðveitt undir því númeri eru uppskriftir Hannesar Finnssonar af Heiðarvíga sögu. Ljóst er að ritkornið hefur verið notað í kirkjusögu Finns Jónssonar.⁶

Ritaðar heimildir Jóns eru einkum Eyrbyggja, Njála og Grettla eins og áður er á minnst. Eyrbyggja er notuð talsvert frjállega, en þó virðist orðalagi fylgt allnákvæmlega á stundum. Eyrbyggja er mest notuð allra ritaðra heimilda í ritkorninu eða á eftirfarandi stöðum samanborið við Eyrbyggjuútgáfuna 1864:

² Arne Magnussons Private Brevveksling, København 1920, bls. 238.

³ Arne Magnussons Private Brevveksling, bls. 197.

⁴ Arne Magnussons Private Brevveksling, bls. 242.

⁵ Arne Magnussons Private Brevveksling, bls. 184. Staðfræðilegar athugasemdir Jóns Halldórssonar við Bjarnar sögu eru með hendi hans á spássium í AM 488, 4to.

⁶ Finni Johannæi, Historia ecclesiastica Islandiæ II, Havnæ 1774, bls. 372-3.

JH:	Eyrbyggja 1864:
² Biörn — ²² liet giora	bls. 7–8, 14, 21 og 92
⁵⁰ Jorfa í Flýsiuhverfe	bls. 103
⁶⁸ tök um hana midia	bls. 103
⁷² Snorre gode . . . i dýngiuna	bls. 103
⁸⁵ Þetta sama — ⁹⁷ Brandsson	bls. 103
¹⁰² þo var — ¹⁰⁴ výgunum unnid	bls. 105

Erfitt er að fullyrða hvaða Eyrbyggjuhandrit Jón Halldórsson hefur notað vegna þess hve frjállega hann fer stundum með textann. Ólíklegt er að hann hafi notað Melabókarhandritið, AM 445b, 4to, eða afkomendur þess, að því er ráðið verður af leshættinum, . . . hvatle menn þad *mióg* til Kirkiugiórdar . . . , þar hefur Melabók *mest*.⁷ Líklega hefur Jón stuðst við Lbs. 35, fol., en þar er Eyrbyggjuhandrit ritað um 1700 og í sömu bók kemur á tveimur stöðum fram rithönd sem líkist mjög hönd Jóns Halldórssonar (bl. 18^v–19^r í Vatnsdælu og bl. 124^v–128^r í Laxdælu). Eyrbyggjuhandrit þetta er náskykt AM 126, fol., pappírshandriti með rithönd Jóns Gissurarsonar skrifuðu fyrir 1643. Það eru einkum þessir leshættir rits Jóns Halldórssonar sem benda til skyldleika við Lbs. 35, fol:

JH, 21.–22. línu:	Lbs. 35, fol. bl. 250r:
. . . monnum eiga heimillt	. . . monnum eiga heimilltt
inn i Himnarýke, sem	Inn i Himerýke, sem
standa mættu i þeirre	standa mætti I þeirre
Kirkiu . . .	Kirkiu . . .

Flest önnur handrit hafa 'rúm í himnaríki' og 'í kirkju þeirri'. Örnefni hefur Jón fært til þess sem venjulegt var á hans tíma, t. d. er Flyssuhverfi Eyrbyggju breytt í Flysjuhverfi til samræmis við Flysjustaði⁸ og Haugsvað Eyrbyggju verður hjá Jóni í Hítardal Haugsendavað eins og hjá Jóni Grunnvíkingi.⁹

Njála er notuð í ⁹⁸Næsta Sumar — ¹⁰²Brennu Nials Sógu. Þar sýnir

⁷ Eyrbyggja saga herausgegeben von Guðbrandr Vigfusson, Leipzig 1864, bls. 92.

⁸ Sbr. Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns V, Kaupmannahöfn 1931–3, bls. 11.

⁹ Heiðarvíga saga, udg. Kr. Kálund, bls. 34, sbr. Árbók Hins íslenzka fornleifafélags 1886, bls. 27.

leshátturinn, . . . kvad sier *veita* þungt málafærlin . . . , að Kálfalækjarbók, AM 133, fol., hefur verið notuð eða uppskrift frá henni runnin. Vel er kunnugt um kynni Jóns í Hítardal af Kálfalækjarbók Njálu.¹⁰

Grettla er notuð í ¹⁰⁴Sonur þessa — ¹⁰⁶Grettis Sögu, en ekki er þar tekið neitt orðrétt upp svo að ekki verður séð hvaða handrit Grettis sögu Jón notar.¹¹ Tímatal Jóns getur verið frá ýmsum heimildum runnið og vísast að fullyrða ekkert um þær.

Af þessu er ljóst að það er helst miðbik ritkornsins sem ekki á sér ritaðar heimildir sem enn eru til, þ. e. einkum frá 22. línu til 85. línu.

Nú er vitað að Heiðarvíga saga var hér á landi áður en hún fór til Svíþjóðar 1683. Björn M. Ólsen hefur haldið því fram að Þórður Jónsson eldri (d. 1670) í Hítardal hafi þekkt Heiðarvíga sögu.¹² Í Þórðarbók Landnámu er orðunum 'sem ritad er i sögu Vijgabarda' bætt við Skarðsárþókartexta, en vandséð er hvort þau eru frá Þórði sjálfum komin eða Melabók Landnámu.¹³ Svo virðist sem kunnugleika á Heiðarvíga sögu gæti í spássíugrein í Skarðsárþókartexta og er raunar sennilegt að Björn Jónsson á Skarðsá hafi þekkt söguna eða haft af henni spurnir.¹⁴ Sést af þessu að litlu hefur munað að sagan hafi varðveist heilli til vorra daga.

Eins og fyrr segir er það endursögn Jóns Ólafssonar Grunnvíkings sem nú er aðalheimildin um hinn glataða fyrri hluta Heiðarvíga sögu. Kr. Kålund og Björn M. Ólsen hafa bent á það að Jón Ólafsson hafi notað Eyrbyggju til þess að hressa upp á minnið við samningu rits síns með efninu úr Heiðarvíga sögu.¹⁵ Í rauninni hefur rit Jóns Ólafssonar aldrei verið beitt heimildagagnrýni til hlítar; aðeins hefur verið bent á fáeinar heimildir hans og öðrum þræði gert mikið úr minni hans. Hér mun heldur ekki mikið að unnið enda um að ræða mjög flókið vanda-

¹⁰ Njála I, København 1875, bls. 610, sbr. Njála II, Köbenhavn 1889, bls. 668–76.

¹¹ Þessi kafli um Gísla Þorsteinsson er í Grettis sögu Ásmundarsonar, Guðni Jónsson gaf út, Reykjavík 1934, (Íslenzk fornrit VII), bls. 188–94.

¹² Björn M. Ólsen, Um Íslendingasögur, bls. 199 nm.

¹³ Skarðsárþókartexta, Jakob Benediktsson gaf út, Reykjavík 1958, bls. 30. Jón Jóhannesson, Gerðir Landnámabókar, Reykjavík 1941, bls. 30 telur að Þórður hafi haft Heiðarvíga sögu.

¹⁴ Skarðsárþókartexta, Jakob Benediktsson gaf út, bls. 98sp.

¹⁵ Heiðarvíga saga, udg. Kr. Kålund, bls. VII, Björn M. Ólsen, Um Íslendingasögur, bls. 183–4.

mál frá sjónarmiði heimildagagnrýni. Aðeins skal stiklað á örfáum atriðum.

Jón Ólafsson kallar endursögn sína á sögunni *Breviarium* eða *Inntak sögubrotsins af Víga Styr*. Það er samið 1729 eða að minnsta kosti rúmu ári síðar en Jón las handritið. Þegar Jón las það skrifaði hann hjá sér jafnóðum fornlegt og sjaldgæflegt orðalag, 'Archaismi et loqvendi modi rariores', og er það ein aðalheimild hans við samningu inntaksins.¹⁶ Árið 1730 gekk Jón frá ritverkinu og skrifaði inngang og samanburðargreinar við aðrar sögur, þær greinar eru prentaðar í efri neðanmálsgreinum í útgáfu Kálunds af *Heiðarvíga sögu*. Í þessum neðanmálsgreinum koma eftirtaldar heimildir við sögu:

Landnámabók (prentuð 1688)
 Eyrbyggja saga
 Grettis saga
 Þórðar saga hreðu
 Kristni saga (prentuð 1688)
 Laxdæla saga
 Vatnsdæla saga
 Edda Magnúsar Ólafssonar eða Laufás-Edda
 Bandamanna saga
 Kormáks saga

Ekki er ástæða til að ætla að Jón Ólafsson hafi lesið öll þessi rit í fyrsta skipti á tímabilinu milli þess sem hann samdi inntakið og samanburðargreinarnar. Hitt er líklegra að hann hafi kynnt sér þau áður en til samningar inntaksins kom. Samanburðargreinarnar sýna glöggð að Jón hefur verið vel lærður í fornsögum og það hlýtur að rýra tiltrú manna til þess að allt það sem í inntakinu stendur hafi verið í brotinu af *Heiðarvíga sögu*. Í stuttu máli má orða þessar krítísku afstæður heimildanna þannig:

- 1) Ef atriði í inntakinu er ekki að finna í ofangreindum heimildum hefur það efni líklega verið í brotinu af *Heiðarvíga sögu*. Allt það sem tekið er úr 'Archaismi' hefur auðvitað verið í brotinu.
- 2) Ef atriði í inntakinu eru samhljóða ofangreindum heimildum verður tilvist þeirra í brotinu vafa undirorpin. Það þýðir að þar þarf að prófa texta og samsetningu frásagnar Jóns nákvæmlega.

¹⁶ Um 'Archaismi', sjá *Heiðarvíga saga*, ud. Kr. Kálund, bls. XXVII–XXXII.

Líklegt er að í sumum þeirra heimilda sem Jón vitnar til sé Heiðarvíga saga notuð sem heimild, svo er t. d. um Eyrbyggju og Grettlu og hugsanlega Laxdælu og Kormáks sögu og einfaldar það ekki málið.¹⁷

Víkjum nú aftur að ritkorni Jóns Halldórssonar í Hítardal. Sýnt er að þeir nafnarnir Jón Halldórsson og Jón Ólafsson hafa að sumu leyti beitt svipuðum aðferðum, því að báðir grípa þeir til fornsagnaþekkingar sinnar, einkum Eyrbyggjuþekkingar, við þessa sagnaritun sína. En þó er munur á vinnubrögðum þeirra. Líklegt verður að telja að Jón Ólafsson reyni eftir minni að fylgja því sem hann telur að hafi staðið í Heiðarvíga sögu. Samt sem áður notar hann ritheimildir þær sem honum eru handbærar (Eyrbyggju o. fl.) en vitnar sjaldan orðrétt í annað en 'Archaismi'. Jón Halldórsson reiðir sig hins vegar ekki eins mikið á minnið, hann hikar ekki við að vitna beint í ritheimildir sínar, þannig að Eyrbyggju- eða Njáluorðalag er alls ekki ógreinilegt hjá honum. Heimildaefni Jóns Halldórssonar er einnig munnlegar sagnir: örnefnasögur, fyrirburðasögur og draugasögur, sem þó eru líklega komnar frá Heiðarvíga sögu að einhverju leyti.¹⁸ Þar kemur því fram sjálfstæður frásagnarmáti Jóns í Hítardal.

Enn hefur þó ekki komið skýrt fram eitt af aðalatriðunum varðandi þetta ritkorn Jóns í Hítardal. Spyrja má hverjar afstæður séu milli rita þeirra nafnanna. Af því sem að framan greinir má sjá að rit Jóns í Hítardal hefur verið í eigu Árna Magnússonar fyrir brunann 1728. Það er því eldra en endursögn Jóns Ólafssonar. Hefur Jón Ólafsson þá þekkt ritkorn Jóns í Hítardal áður en hann skrifaði endursögnina? Víst er að hann hefur ekki haft það í höndum þegar hann vann að endursögninni, Árni hefði ekki beðið Jón í Hítardal um það aftur ef svo hefði verið. En þó er eitt atriði sem bendir ótvírætt til þess að Jón Ólafsson hafi einhvern tíma komist í kynni við ritkornið áður en hann skrifaði endursögnina og það er athugasemd hans um vísuna sem Styr átti að kveða dauður:

það var stírdt qveden og æde draugaleg dröttqveden visa, alls ölik þessare sem menn hafa um hönd: horfin er fagur farfi etc. enn þö

¹⁷ Björn M. Ólsen, *Um Íslendingasögur*, bls. 201–4.

¹⁸ Augljóst er að munnmáli hafa gengið um Víga Styr varðandi bæinn Eiðihús, sbr. ritkorn Jóns í Hítardal, 78. línu og Jarðabók Árna Magnússonar og Páls Vídalíns V, bls. 63, ennfremur Heiðarvíga saga, udg. Kr. Kålund, bls. 28.

var sama meining fyrst i henne, og var þar nefndur litur enn eigi farfi, nefndi þar i blæiu heim, edur þvilikt, og eige byður hann henne þar i ad kyssa sig, helldur seger, ad hún mune innan skams byggja med sier molldbúaheim, edur þvilikt, það var seinast i henne.¹⁹

Ritkorn Jóns í Hítardal er elsta heimild sem þekkt er um vísuna, Horfinn er fagur farfi. Jón Ólafsson tilfærir vísuna einnig í orðabók sinni, AM 433, fol., á undan stafnum T, og er hún þar eins og hjá Jóni í Hítardal nema hvað leshátturinn *käm* er í stað *kär*. Segir Jón Grunnvíkingur þar að vísan sé sögð úr sögu Víga Styr en svo sé ekki, hún sé yngri.²⁰ Virðist sem vísan hafi eftir daga þeirra nafna verið lengd um fjögur visuorð, þannig er hún í Þjóðsögum Jóns Árnasonar og Heiðarvíga sögu barnaðri af Jóni Hjaltalín (AM 278, 8vo).²¹

Ritkorn Jóns í Hítardal fyllir þann flokk rita sem Jón Ólafsson kann að hafa stuðst við þegar hann skrifaði endursögn sína af broti úr Heiðarvíga sögu.

Textinn er hér prentaður stafréttur eftir Lbs. 132, 4to III, eyður vegna skemmda handrits eru fylltar með ágiskunum en ágiskanir til eyðufyllinga eru í hornklofum. Leyst er úr böndum og skammstöfum, þar sem úr er leyst er skáletrað. Orð sem fallið hefur niður fyrir vangá skrifara er í oddklofum.

¹Lýted Supplementum yfer þattenn af Vyga Stir . . of . . sogn . . * | ²Blíorn hinn austræne sonur Ketels Flatnefs nam land vid Brei[da] | ³fiórd og biö i Biarnarhöfn, hanns Sonur var Kiallakur hinn gamle | ⁴enn sonur Kiallaks var Þorgrýmur, og biuggu þeir fedgar i Biarn[ar] | ⁵höfn hvór etter annann. Syner Þorgrýmz voru þessir Brandur [i] | ⁶Kroßnese, Arngrýmur og Vermundur hinn Miöe. Arngrymur | ⁷ var mikill madur og sterkur, nefmikill og storbeinottur i andl[ite] | ⁸ ofstopa og ojfavnadar madur mikill og fyrir því var hann Stir kalladur. [Hann] | ⁹drap marga menn og oftt fyrir litlar edur óngvar tilgiórder og [bætte] | ¹⁰ongva af þeim *hvad hann reiknadi sier til fremdar og stormennsku og þar af

¹⁹ Heiðarvíga saga, udg. Kr. Kålund, bls. 27.

²⁰ Jakob Benediktsson hefur bent mér á þennan stað og kann ég honum bestu þakkir fyrir.

²¹ Sbr. Heiðarvíga saga, udg. Kr. Kålund, bls. 27.

* hér eru ólæsilegir stafir jafnmargir punktunum

var h[ann]* auknefndur [Vyga] | ¹¹Stir og ätte hann því vjða mióg sók-
 ött, so sem seigr i Eirbýggju | ¹²og hafde jafnan fiólmenne um sig, hvort
 helldur hann var heima | ¹³edur för ad heiman, hanns dotter var Asdýs,
 hana ätte | ¹⁴Snorre Gode Þorgrymþon ä Helgafelle, hann flutte mest
 vid | ¹⁵Vestfyrðinga, ad vid Christne være tekid, þa er þeir Gyßur
 Hvýti og | ¹⁶Hiallte Skieggason bodudu hana ä Alþinge Anno 1000 og
 var hun þa | ¹⁷þar lógtekin liet Snorre strax þegar þinge var lokid gióra
 | ¹⁸Kirkju ä Helgafelle, og Stir mägur hans adra a bæ sýnum un[der] |
¹⁹Hraune (þad heiter nu Berserkia Hraun) hvatte menn þad mióg | ²⁰til
 Kirkiugiórdar ad þad var fyrirheit Kennemanna, ad madur | ²¹skyllde
 jafnmörgum monnum eiga heimillt inn i Himnarýke, sem standa mæ|
²²ttu i þeirre Kirkiu, er hann liet giora. Nu þo ad Stir hefdi vid |
²³Christne tekid, samt er þeß ecke gietid, ad hann hafe lätid af | ²⁴ofsa
 og ýfergange, meingiórdum edur manndröpum vid adra | ²⁵[ef honum]
 giorde so vid ad horfa. Anno 1008 um haustid | ²⁶[edur ä ón]dverðum
 vetre ätte hann ferd sudur ä Sveiter reid hann sem | ²⁷[hann var] jafnan
 vanur med alvæpni og fylgdarmenn hanns [reid] || ²⁸[li]did sudur lóngu
 fiorur var vedur mióg vott um dagen og [med] | ²⁹regne og þoku. hafde
 Stir regnkufll ýtst Klæda og fylgdar | ³⁰menn hanz, hann hafde og
 häfann Hótt ä hofde sier ýfer Hialmenum | ³¹þar mæter honum madur
 nockur alldre vorpinn rydande svortu hroße | ³²helldur Skuggalegur ad
 Svip og buninge, enn þo malreitinn, þeßi spyr | ³³Stir ad heite? hann
 greiner honum nafn sitt, hinn spyr frammar, hvort hann | ³⁴[sie] ecke
 Vyga Stir, hann jätar, ad svo auknefne sig nockrer. Karl dä|³⁵[dist a]d
 bædi ad hans lykamtzveste og stormennsku, so og þrekverkum | ³⁶og
 fellur Stir þetta vel i skap, ad lýktum spyr Karl, hvórsu morg | ³⁷vyg
 hann hafe unnid. Styr svaradi, nýtian, og eckert af þeim bætt? | ³⁸seiger
 Karl. Stir kvad so vera. Karl mællti, ecki væri ofsógum sagt | ³⁹af mikel-
 mennsku hanns og hardfeinge, og munud þier snart fylla tugin | ⁴⁰þetta
 þocknadist Stir vel, og tók so ord hinz, ad skamt munde til þeß | ⁴¹ad
 hann fremde nockurt frægðarverk, og vinne vyg eitthvórt. Ad lýktum |
⁴²seiger Karl, vid munum snart hittast afttur, og far vel häfe Hattur, |
⁴³rydur sydan leid sýna. Nu af því Stir hófdu þangad til so fallid ord
 Karls | ⁴⁴vel i gied ihugade hann þaug ei so skiott, enn strax litlu sýdar |
⁴⁵snýst ged hans til reidi og hefndar, tók þaug fyrir gis og gabb, snere

- skrifað milli upphaflegra lína; útstrikad: og af var hann Viga Stir almennt

hann | ⁴⁶skiött vid heste sýnum, brä sverdenu, reidde til hóggz eftter Karle og | ⁴⁷sagde, far vel Háfe Hattur, enn hinn var þa allur horfinn, og hallda menn | ⁴⁸verid hafe forýnia Stirs, sem bodadi honum feigd og brádann dauda | ⁴⁹Stir reid sudur yfer fíorur um dagenn, og tok sier um kvolddid [hus] | ⁵⁰ä Jorfa i Flýsiuhverfe, er so kallast af Flýsiustóðum (þ[ad er ut] | ⁵¹Jórd fra Kroßhollte og Selstada) feck hann þar godar vidtok[ur, var] | ⁵²[kveiktur] upp elldur for hann og fylgiarar han[s a]f vosklæðum [og] || ⁵³[lógdust til] hvýlu, þvi þeir voru mióg dasader, pilltar tveir brædur fra Snorra | ⁵⁴stóðum lógdu mesta ästundan ä ad þiona þeim til sængur, þurka klædi | ⁵⁵þeirra og bäru þaug sýðan ad hvylurumunum þeirra þurr og vel til reidd og var | ⁵⁶mióg lidid ä nött ädur enn þvi starfe var lokid, ad lýktum sneru þeir um | ⁵⁷annarre Ermenne, og annarre brökar skalminne ä fate hvoriu. þa sómu | ⁵⁸nött, er aller voru fallner i fastan svefn, var Stir veiginn, enn Sveinarner | ⁵⁹horfnir i burt, hafde Stir ädur drepid fóður þeirra fyrir litla edur ongva | ⁶⁰sók, enn ongvu bætt fludu þeir sudur til Borgarfiardar og tók vid þeim Þor | ⁶¹steinn Gislason i Bæ. Jafnsnart sem Snorre gode friette vestur | ⁶²drap Stirz mägz sýnz, för hann med fylgdarlide sýnu sudur til Jórfa eftter lykenu | ⁶³og flutti það vestur ä leid, var hann nättstaddur i Hroßholhti i Eyiahrepp enn lyk | ⁶⁴var sett i utebur. Bonda dottur þar var stór fýsn ä, ad siä Výga Stir | hvór og hvilýkur hanns yferlitur og andlitzvóxtur hefdi verid, af hvorium hun | ⁶⁶hafdi heyrnt so margar stormensku fregner, för hun þvi til um nöttena sprette | ⁶⁷hiüpenum af hófde hans og villdi giórliga skoda hanz voxt og vænleik, enn hann | ⁶⁸settist Jafnskiött upp, tók um hana midia, og baud henne ad kýða sig hun braust | ⁶⁹um fast villde losast af hanz fadmlógum, þvi henne ofbaud og lä vid vitfirrin | ⁷⁰gu, hann kvad þa výsu þessa. Horfenn er fagur farve, forviten siädu | ⁷¹litenn. Kär er i kampe vorum, kýstu mær ef þig lýster. Ei villdi hann sleppa | ⁷²henne, fyrr enn Snorre gode kom til i dýngiuna og setti hann nidur afttur. | ⁷³þadan för Snorre med lýk Stirz vestur eftter Miklaholltzhrepp til þeß hann | ⁷⁴kom ä Länghollt, þar þreyttust eykerner under lykinu, og var það disiad | ⁷⁵þar ä holltenu vid almenningz veginn, og heiter þar sydan Stirzvarda, sem enn [nu] | ⁷⁶stendur þar ä holltenu. bær nockur stöd er hiet Borger skamt fra hann lagdist i ei[di] | ⁷⁷vegna reimleika og önäda, þar eftter var bærinn færður leingra sudur m[ed] | ⁷⁸[L]änghollte gegnt Faskrudarbacka og heiter nu sydan ä Eidhusum || ⁷⁹[En]n um vorid strax sem þele var ur

Jórdu for Snorre gode *med fylg[dar]* | ⁸⁰*mónnum* synum sudur ä Läng-
hollt og tok lýk Stirs ur Jordu afttur og villdi færa | ⁸¹til Kyrkiu annad
(hvort) ä Helgafelli *edur* under Hraune. *Enn* sem Eikerner komu ä |
⁸²midt Kerlingar Skard hvar fyrst hallar vestur af fiallenu gätu þeir ecki
| ⁸³fært lýkid leingra, riedest það af, ad þar var vorpinn haugur ad því |
⁸⁴vid sialfa gotuna, og heiter þar Stirsleidi syðan sem *enn* nu | ⁸⁵er
augsynelegt. Þetta sama vor för Snorre vid iiij hundrud manna | ⁸⁶*sudur*
til Borgarfiardar i mäla tilbunad eftter vygid. voru þar *med honum* |
⁸⁷frændur Stirz, Vermundur hinn Miöe broder hanz, er þa biö i Vatnz-
fyrði, þor⁸⁸leikur Brandsson ur Kroßnesi brodurson hanz, Steinþor af
Eyre, og fleire | ⁸⁹adrir virðingamenn. komst Snorre ei leingra *enn sudur*
ad Hau[gs]endavade | ⁹⁰ä Hvýtä, gegnt Bæ, því Borgfyrðingar voru þar
fyrir sunnan äna *med v c manna* | ⁹¹Illhuga Svarte, Klepiarn hinn gamle,
Þorsteinn Gislason, Gunnlaugur Ormztunga | ⁹²og fleire adrer virðinga-
menn, Snorre näde ei ad rýða yfer äna og | ⁹³hafde þar framme malen,
er hann kom framast og þeim var ohætt, og stefn⁹⁴de mälunum um vyg
Stirz, *enn* þaug mäl onytti fyrir *honum* þorsteinn Gislason ä | ⁹⁵alþinge
um Sumarid. *Enn* um haustid reid Snorre gode vid xv^{da} mann | ⁹⁶afttur
sudur til Borgarfiardar, og tok af lýfe Þorstein Gislason og Gunnar |
⁹⁷Son hanz, voru þa *enn* i för *med honum* Steinþor af Eire og þorleifur
Brandsson | ⁹⁸Næsta Sumar eftter, sem var A^o 1010 a alþinge taldist
Snorre Gode | ⁹⁹undan ad ganga i flokk *med Nialz sonum* til doma
eftter vyg Hoskulldar Hvyta¹⁰⁰neß Goda, því *enn* var ei komid sätum
ä þeði mäl, kvad sier veita | ¹⁰¹þungt mälaferlen, því marger drægest
fram ä moti sier, so sem seiger i | ¹⁰²Brennu Nials Sögu. þo var ä því
sama alþinge sætst ä vyged þorsteinz | ¹⁰³Gislasonar og Gunnarz sonar
hanz, og þeim *mónnum* rádid til utanferdar, sem helst | ¹⁰⁴hofdu ad
vögunum unnid. Sonur þeða Magnusar* Gyslasonar var Gisl sem |
¹⁰⁵[f]jeckst vid Gretter hinn sterka Asmundar son under Fagra skogar
fialli og va[r] | |¹⁰⁶[af] *honum* glettilega utleikinn sem getur um i Grettis
Sögu.

* ritvilla fyrir: Þorsteins

SUMMARY

HEIÐARVÍGA SAGA is supposed to be among the oldest family sagas. The only known manuscript was brought to Sweden around 1683. From that time the saga was only known in Iceland from references in other works; see also on Jón Halldórsson below.

Árni Magnússon got the manuscript in question on loan in 1725. However, owing to some misunderstanding in Stockholm he only received the first part of the manuscript, 2 quires consisting of 12 leaves. His secretary, Jón Ólafsson, transcribed the manuscript in 1727–28, making at the same time some annotations on old and rare words in the saga. In October 1728 the fire of Copenhagen destroyed both the manuscript and the transcription.

To make up for the loss Árni Magnússon made two provisions.

Firstly, Jón Ólafsson wrote down the lost part of the saga as he remembered it, 'Breviarium' of the saga of Víga-Styr, making use of his annotations on old and rare words. Obviously he used other sources as well.

Secondly, Árni Magnússon wrote to Jón Halldórsson of Hítardalur asking for a new copy of the latter's relations on Víga-Styr, the first having been destroyed in 1728. Apparently Jón Halldórsson never complied with this wish. But a copy of this work in his hand is preserved in Landsbókasafn. In this relation the author makes use of various works, but the central part of the narrative is obviously based upon whatever had been preserved in memory of *Heiðarvíga saga* in the vicinity of Hítardalur. This relation is published here for the first time.

Jón Ólafsson's reconstruction of the first part of *Heiðarvíga saga* and his sources have been the subject of much speculation in the past. It is argued here that one additional source has to be taken into consideration, namely Jón Halldórsson's relation. This Jón Ólafsson had evidently read before October 1728 and it is possible that he was considerably influenced by it in some parts of his reconstruction.